

Покришко А.О.

студент,

Інститут підготовки юридичних кадрів для
Служби безпеки України Національний університет
«Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

ПРОБЛЕМА ЗАХИСТУ ПРАВА НА СВОЄЧАСНЕ ОДЕРЖАННЯ ВИНАГОРОДИ ЗА ПРАЦЮ В УКРАЇНІ

Трудові правовідносини – одна з найважливіших частин життя суспільства. На сьогодні одним із актуальних питань для робітників є несвоєчасна виплата заробітної плати. Відповідно до ст. 43 Основного закону України кожному громадянину гарантується право на працю та на своєчасне одержання винагороди за неї.

Відносини між працівником і роботодавцем регулюються, зокрема, Кодексом законів про працю України (далі - КЗпП) та Законом України «Про оплату праці». Згідно зі ст. 94 і 115 КЗпП заробітна плата – це винагорода, яку власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу. Заробітну плату слід виплачувати працівникам регулярно в робочі дні у встановлені строки, але не рідше двох разів на місяць через проміжок часу, що не перевищує шістнадцяти календарних днів, та не пізніше семи днів після закінчення періоду, за який здійснюється виплата. Аналогічна норма щодо строків виплати заробітної плати міститься і в ст. 24 Закону «Про оплату праці» [4, с. 46].

Аналізуючи статистичні дані Державного комітету статистики України, які нижче наведені в Таблиці 1, обсяг заборгованості заробітної плати в Україні є значним.

Таблиця 1

Заборгованість із виплати заробітної плати у 2012 році (до 1 жовтня, млн.грн.)

	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень	Вересень	Жовтень
Україна	977,4	1038,1	1069,8	1038,3	1014,8	999,9	961,9	986,0	956,1	927,0
АРК	54,4	62,1	63,9	62,6	59,9	61,1	61,0	60,5	57,7	58,9

Серед причин невчасної виплати українським громадянам винагороди за працю фігурують різні — від браку коштів до популярної нині фінансової кризи. Реально можна виділити дві групи найбільш вірогідних причини заборгованості заробітної плати, які зображено на рисунку 1 [5].

Рисунок 1. Основні групи причин заборгованості заробітної плати.

Слід зазначити, що все ж основними причинами заборгованості із заробітної плати є безвідповідальність, а нерідко й злочинна діяльність керівників підприємств та організацій, які йдуть на це умисно [7, с. 19]. Тетяна Корнякова, заступник Генерального прокурора України до 2010 р., зазначає, що поряд з об'єктивними причинами, які зумовлюють порушення законодавства про оплату праці, є невжиття адекватних заходів реагування органами виконавчої влади та державного контролю [6, с. 4].

Особливої гостроти набули факти виплати заробітної плати в розмірі нижче мінімального, приховані трудові відносини та видача зарплати «в конвертах» [6, с. 3].

Такий стан речей, звісно, породжує соціальну напругу в суспільстві, інші негативні наслідки та, безперечно, є одним із чинників зростання рівня злочинності [7, с. 19-20]. До того ж держава вимушена спрямувати з бюджету великі суми коштів на покриття дефіциту Пенсійного фонду України для виплати пенсій.

До органів виконавчої влади в Україні, що здійснюють нагляд та контроль за додержанням законодавства про працю, відносяться: Міністерство соціальної політики України, Державна інспекція України з питань праці Міністерства соціальної політики України, територіальні органи в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, та утворені відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 12.08.2009 р. № 863 «Про посилення контролю за погашенням заборгованості із заробітної плати (грошового забезпечення), пенсій, стипендій та інших соціальних виплат» міські тимчасові комісії з питань погашення заборгованості із заробітної плати (грошового забезпечення), пенсій, стипендій та інших соціальних виплат. Діяльність вказаних вище органів не завжди є належною: не повною мірою здійснюється контроль за додержанням законодавства про оплату праці, вжиті заходи суттєво не впливають на зменшення заборгованості, перевірки суб'єктів господарювання нерідко проводяться формально.

Але незважаючи на вище наведені труднощі в реалізації трудового законодавства в Україні, громадяни повинні захищати свої права та інтереси.

Згідно з Конституцією України право на своєчасне одержання винагороди за працю гарантується і не може бути скасоване, воно захищається законом. За захистом своїх трудових прав працівник може звернутись, зокрема, до Державної інспекції з питань праці та його територіальних органів або до суду. Посадові особи Державної інспекції мають право, зокрема, давати роботодавцям приписи щодо усунення порушень законодавства про працю та загальнообов'язкове державне соціальне страхування в частині забезпечення реалізації прав і гарантій працівників, які підлягають обов'язковому виконанню з письмовим повідомленням про вжиті заходи у місячний або в інший зазначений у приписі строк.

Відповідно до статті 188-6 Кодексу України про адміністративні правопорушення невиконання законних вимог посадових осіб органів спеціально уповноваженого органу виконавчої влади з державного нагляду за додержанням законодавства про працю щодо усунення порушень законодавства про працю та загальнообов'язкове державне соціальне страхування або створення перешкод для діяльності цих органів – тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від 50 до 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Згідно з частиною другою статті 233 Кодексу законів про працю України у разі порушення законодавства про оплату праці працівник має право також звернутися до суду з позовом про стягнення належної йому заробітної плати без обмеження будь-яким строком.

Крім того, у разі безпідставної не виплати заробітної плати працівникам керівника підприємства може бути притягнуто до адміністративної або кримінальної відповідної (згідно з чинним законодавством) [9].

У зв'язку з такою властивістю грошей, як втрата своєї купівельної вартості через інфляційні процеси, та щоб якось компенсувати громадянам втрати у разі виплати заробітної плати із затримкою, ст. 34 Закону «Про оплату праці» передбачене нарахування працівникам компенсації. Її виплата, згідно з Законом, провадиться відповідно до індексу зростання цін на споживчі товари і тарифів на послуги у порядку, встановленому чинним законодавством [4, с. 46]. Механізм розрахунку та виплати компенсації врегульовано Положенням про порядок компенсації працівникам втрати частини заробітної плати у зв'язку з порушенням термінів її виплати, затверджене постановою КМУ від 20.12.1997 № 1427 та Порядком проведення компенсацій громадянам втрати частин грошових доходів у зв'язку з порушенням термінів їх виплати, затверджений постановою КМУ від 21.02.2001 № 159.

Література:

1. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII.
2. Закон України «Про оплату праці» від 24.03.1995 № 108/95-ВР зі змінами та доповненнями.
3. Заборгованість із виплати заробітної плати у 2012 році // Державний комітет статистики України// URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Затримав зарплату? Плати компенсацію! З. Романова// Бізнес. Бугалтерія. -2002. -32 (5 серпня (№32/1-2)). –с. 45-50.
5. Лебедь А.В. Проблема виплати заробітної плати в умовах кризи// URL: http://www.rusnauka.com/15_APSN_2010/Economics/67999.doc.htm

6. Право на своєчасне одержання зарплати захищається законом/ Т. Корнякова// Прокуратура. Людина. Держава. -2005. -12.- с.3-9.

7. Право на своєчасне одержання зарплати, пенсій, стипендій та інших соціальних виплат захищається законом / А. Пришко// Вісник прокуратури. – 2008. – 12. – с.19-23.

8. Якщо працівнику не вчасно виплачують заробітну плату (або не в повному обсязі), як працівник може захистити свої права?// URL: http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/article?art_id=123982&cat_id=34942